

*доктор філософії Алексеєвська Г. С., Кулікова В. С.
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року через збройну агресію росії розпочалась війна, яка спричинила небачену для України масштабну міграцію населення. Згідно з даними, що були

опубліковані Організацією Об'єднаних Націй, а саме Управлінням Верховного Комісара у справах біженців, за перші півтора місяці повномасштабного вторгнення майже 12 мільйонів українців були вимушені залишити свої домівки.

Складність на ринку праці України через вимушену міграцію полягає у врівноваженні попиту та пропозиції на наявні вакансії. Це зумовлюється наступними факторами:

- громадяни, що приймають рішення мігрувати, в більшій кількості випадків обирають напрямок без аналізу можливостей працевлаштування, адже вважають, що перебування на новому місці тривалим не буде;
- обсяги та географія міграції не є сталими показниками, вони мають тенденцію постійно змінюватись у прямій залежності з напрямком розгортання воєнних дій;
- під впливом нових умов, зростає попит на професії, які потребують зовсім інших/нових навичок;
- хвилі міграції прямують з регіонів з високим рівнем оплати праці та найбільш трудомістким ринком праці у регіони, в яких ті ж самі показники значно відстають [1].

Через повномасштабне вторгнення, за підрахунками Міжнародної організації праці, в Україні майже 5 мільйонів робочих місць було втрачено. Адже внаслідок війни багато українців були вимушені полишити свої домівки, як наслідок і робочі місця, та емігрувати закордон. Але, за даними Державної служби зайнятості, наразі зареєстрована менша кількість безробітних, порівняно із попереднім роком. За їхнім звітом, послугами служби у січні-квітні 2022 року скористались 560 тисяч осіб, з яких 495 тисяч зареєстрованих безробітних, що на 34% менше, ніж за аналогічний період 2021 року.

Причин, чому саме відбувається така ситуація, досить багато. Але головна є очевидною – виїзд великої кількості українців закордон. До основних також належать: звітність роботодавців (про наявні вакансії, заплановані звільнення тощо), яка на момент воєнного стану має право бути відтермінованою; відсутність інформації про тимчасово окуповані території; зміни у трудовому законодавстві. Важливо також враховувати той факт, що більшість безробітних не реєструвалися у Державній службі зайнятості та намагались знайти роботу самостійно.

Проте, можливою є ситуація, за якої кількість безробітних буде збільшуватись за рахунок українців, що будуть повертатися з-за кордону. Та це буде залежати від того, чи будуть передбачатися для них програми захисту та сприяння від Державної служби зайнятості, аби люди були готові повертатися та почувати себе впевнено в країні, в якій ситуація на даний момент нестабільна [2].

Внаслідок війни ринком праці заволоділи роботодавці. Через падіння доходів компаній вони почали звільняти працівників та/або скорочувати зарплати. Тому що для того, щоб утриматись на ринку, необхідно було переглянути свої витрати, у тому числі – на утримання персоналу та пошук нових працівників.

Проте, великі компанії не поспішали скорочувати свій штат, адже не хотіли втратити працівників дефіцитних робочих спеціальностей. Вони звільняли людей лише у випадку, коли розуміли, що найближчим часом робота компанії та відповідно її прибуток не відновляться. В першу чергу, звільняли працівників низької кваліфікації та утримували тих, хто відповідав за операційні процеси.

Чимало компаній наразі змушені працювати в умовах значно менших доходів, ніж у довоєнний час. Перевести працівників на скорочений робочий день можливості вони не мають, адже необхідно забезпечувати виробництво. Тому в таких випадках відбувається скорочення зарплат. У великих компаніях ситуація дещо краща, порівняно із малим та середнім бізнесом. Та навіть в них вакансій на роботу не стало більше.

Окрім того, із початком війни українці скоротили обсяги своїх витрат. Це найбільше позначилось на регіонах із традиційно низьким рівнем доходів, таких як Чернігівщина або ж Сумщина [3].

Наразі, одна з головних економічних проблем ринку праці України внаслідок повномасштабного вторгнення полягає в тому, що відновити довоєнний рівень зайнятості буде досить важко. Окрім фізичної руйнації підприємств та втрати робочих місць, наявна велика кількість факторів, що буде також перешкоджати цьому процесу.

Перш за все, більше 20% населення виїхали закордон. За даними ООН, станом на 1 травня 2022 року ця цифра складає 5,6 мільйонів осіб. Очікується, що приблизно 2 мільйони громадян не повернуться в Україну в найближчі роки навіть за умови, що війна закінчиться. Та за оцінками Міжнародної організації праці ще 8 мільйонів осіб – це внутрішньо переміщені особи.

По-друге, за підрахунками Міжнародного валютного фонду та Європейського банку реконструкції та розвитку, у випадку затяжної війни падіння ВВП України у 2022 році становитиме 30-35%. Щодо інфляції: Національний банк прогнозує збільшення її рівня до 16%.

По-третє, приблизно 80% експорту було заблоковано через перекриті морські шляхи та доступ до портів, обмежене транспортне сполучення з ЄС та відсутність транзиту через росію та білорусь. Як наслідок, зменшення обсягу виробництва експортоорієнтованих підприємств.

Та усі вищенаведені фактори будуть супроводжуватись обмеженим доступом до інвестицій та грошей у більшості сфер.

Наслідки таких проблем ринок праці України вже відчув: за даними Державної служби зайнятості, в квітні 2022 року на 25 326 вакансій претендувало 283 356 безробітних, тобто конкуренція на одне робоче місце складала майже 12 осіб [4].

Отже, з проведеного аналізу можна зробити висновок, що повномасштабне вторгнення неабияк вплинуло на стан ринку праці України. Була втрачена велика кількість робочих місць, як наслідок зросло число безробітних. В результаті, істотно зросла й конкуренція на одне робоче місце. Та значно зменшились заробітні плати працівників, адже зменшився прибуток компаній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Комарницька Г., Ястремська Н., Павленко Н. Вимушена міграція та її вплив на ринок праці України. *Наукові перспективи*. 2022. №6(24). С. 311-315.
2. Чому кількість офіційно безробітних зменшилася та яка буде ситуація на ринку праці після війни. *Слово і діло*. веб-сайт. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/04/statija/suspilstvo/bezrobittya-ukrayini-chomu-kilkist-oficijno-bezrobitnyx-zmenshylasya-ta-yaka-bude-sytuacziya-rynku-praczi-pislya-vijny>
3. Штундер І. Ринок праці України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40 С. 2-3.
4. Врятувати робочі місця: як війна вплинула на ринок праці та що з цим робити. *Дорослий погляд на світ*. веб-сайт. URL: https://lb.ua/blog/yaroslav_zhelezniak/518244_vryatuvati_robochi_mistsya_yak_viyna.html